

Того літа, майже тридцять років тому, я жила на заході країни, доволі далеко від води. Винаймала у містечку однокімнатне помешкання у новобудові. Працювала на цигарковій фабриці. Робота була нескладна: я мала стежити за тим, щоб смужка тютюну рівномірно сипалася у розподільвач. Більше нічого. Цю роботу могла виконувати і машина зі спеціальним сенсором, повз який сипався тютюн. Якщо тютюнова стрічка різко міняла траєкторію чи викривлялася — конвеєр зупинявся (він зупинявся так, як це робить людина, коли випадково наштовхується на стіну: конвеєр різко смикався і застигав на місці). Але сенсор часто не спрацьовував, тому біля машини стояла ще я і спостерігала за тютюновим потоком, вирівнюючи його, коли потрібно. З сьомої до дванадцятої, пів години обідньої перерви, і ще три години праці. Я доволі часто відволікалася. Зазірала до розподільвача, у якому тютюновий потік розрізався на окремі цигарки. Потім із розподільвача випадали тисячі цигарок. Ці тисячі цигарок

згодом куритимуть люди у місті. Перед роботою. Під час обідньої перерви. Після обіду. Під час сварок. Під час любощів і відразу після цього.

Дим.

Робота на цигарковій фабриці мене влаштовувала. Я трималася осторонь від усіх, точніше, просто уникала спілкування. Затуляла вуха спеціальними захисними стоперами, натомість інші робітничі не носили їх, бо їм важливо було перегукуватися у пекельному галасі фабричного цеху. Із затуленими вухами я їх не розуміла, але могла бачити, як вони щось кричать одна одній. Їхні розчервонілі обличчя блищали від поту, на шиях понапиналися жили, було видно, які сильні і гарні їхні шиї. Мої співробітничі жестикулювали скупими точними рухами й виявляли свої емоції поразки, тріумфу, люті чи «пішло воно все на...». Вони багато сміялися і показували одна на одну, били себе по стегнах і витирали рукавами сльози. Більшість доволі вродливі навіть у мішкуватих халатах і шапочках-сіточках. Щоправда, у цих шапочках зносити спеку в цеху було ще нестерпніше, і це перетворювало нас на геть виснажених істот.

Під час перерви на обід слід було бажати всім смачного. «Смачного» звучало у ліфті, у коридорах, у їдальні.

у черзі по свою порцію. Я не любила повторювати всім підряд: «Смачного». Це зауважили, і керівник зміни викликав мене до себе в кабінет.

Керівник зміни сидів за письмовим столом і неспокоїно совгався на кріслі. Він оглянув мене знизу догори, але те, що він побачив, явно не надто його зацікавило. Він кивнув так, наче зовсім не був здивований, а радше очікував чогось схожого, потім змуджено позіхнув.

Позіхаючи, він сказав:

— Тут, у нас, ніби заведено бажати всім смачного.

Я відповіла:

— Не розумію, про що ви.

Він сказав:

— Усе ви добре розумієте.

Ясна річ, я розуміла. Я не збиралася все життя працювати на цій фабриці, до того ж я ненавиділа слово «Смачного».

Він сказав:

— Слухай, якщо ти не можеш просто побажати людям «Смачного», ти вилетиш звідси.

Річ була не в якомусь конкретному слові, яке я повинна була говорити, а у тому, щоб дотримуватися правил і коритися начальству, якому важливо було відчувати свою владу. Я трохи подумала про такий несподіваний перехід на «ти», про температуру в офісі,

температуру у кабінеті, де керівник просиджував штани, потім ми довго розглядали одне одного.

Після цього він мене відпустив.

Вечорами я часто сиділа на своєму балконі на шостому поверсі. Попередній мешканець цієї квартири залишив на балконі вазони з рослинами, яких я ніколи раніше не бачила: ніжні зелені пагони з білими квітами завбільшки з сірникові голівки. Я ніколи їх не підливала, але вони росли і цвіли. На підлозі балкона лежала зелена підстилка з пластмасовою травою, на ній стояв розкладний столик і стілець. З балкона було видно дорогу і заправку.

Мені дуже подобався цей красвид.

Синя блискуча реклама на заправці, машини, які заїздили і виїздили, полиці зі сумними букетами квітів у целофані, мішки з вугіллям перед входом до крамниці на заправки. Люди виходили зі своїх автомобілів, заправляли їх, замислено спостерігаючи за тим, як міняються цифри на табло колонок із бензином. Люди заходили в крамничку на заправці, купували пиво, шоколад і пачки м'ятних цукерок по десять у кожній. Я уявляла, що всі ці люди зібралися в далеку дорогу, у справді далеку дорогу, і тепер їм треба було заправити авто до повного бака. Вони лише проїздили тут, і якщо запитати когось із них, як пройти чи проїхати кудись, вони зможуть хіба знизати плечима і сказати:

— Ой, я нетутешній, не орієнтуюся. Вибачте.

Я сиділа на балконі на своєму єдиному стільчику, поклала ноги на стіл і курила цигарки, крадені з фабрики, струшувала попіл за балюстраду балкона, а недопалки скидала у пляшку з-під кока-коли. Тоді я багато курила.

Того літа було дуже спекотно і я сиділа на балконі в самій спідній білизні, сиділа допізна, до темряви. У квартирах одне по одному засвічувалися вікна, на дорозі спалахували фари автомобілів, сонце ховалося за обрій, залишаючи по собі тепло. Тепла не ставало менше, воно осідало поміж будівлями, і температура не змінювалася. Я мала звичку ходити на заправку і купувати там морозиво. Одягала сукню на бретельках і літні капці, брала ключі й дрібні гроші, а потім спускалася сходами. Я ніколи не користувалася ліфтом. Проходила смердючими брудними сходами і ніколи не вмикала там світло. Надворі було ще гарячіше, асфальт плавився від спеки, всі вікна були відчинені навстіж, з них долинали звуки телевізорів, сварок, гримання дверима. Машини підїздили до бензоколонок на заправці, немов у сповільненому кадрі, люди заправляли автівки, наче уві сні. Вхідні двері магазинчика на заправці відчинялися самі, а всередині — світло і прохолодно. Завжди було увімкнене радіо. Я відчиняла холодильник із морозивом, застигала на місці

і намагалася якомога довше простояти над відчиненим морозильником, потім вибирала морозиво «Московське». Завжди лише це, ніколи інше, але при цьому я завжди вдавала, наче не можу визначитися. За касовим апаратом сиділа жінка, старша за мене років на тридцять. На дивно, вона читала книжку, а коли доводилося обслуговувати клієнтів, то відкладала книжку вбік з явним роздратуванням, і на мене це справляло глибоке враження. Щовечора це була та сама жінка, але протягом цілого літа ми так жодного разу і не сказали одна одній хоча б чогось особистого.

Того вечора, про який я збираюся розповісти, у черзі біля каси стояло двоє людей, вони заправили автівки і збиралися купити ще цілу гору чипсів, цукерок із лакрицею і тютюну. Я подумувала над тим, чи не зачекати мені над відчиненим морозильником, по лікті запхнувши руки всередину, у цей сухий холод, але врешті таки зачинила морозильник і стала в чергу. Відчинилися вхідні двері, всередину зайшов старший чоловік. Він був геть сивий, з обвітреним, мов дерево, обличчям, убраний у простий чорний елегантний костюм, наче повертався з похорону. Краєм ока я побачила, як він заходить усередину. Чоловік став за мною і безсоромно витріщився на мої оголені лопатки. Я відчувала його погляд на собі й інстинктивно зробила

крок уперед. Він зачекав ще мить і торкнувся мого ліктя, я озирнулася.

Він сказав:

— Ви маленька. Така, як мені треба.

Я добре пригадую його голос: тихий і доволі мелодійний, як на його вік, лише зовсім трішки хрипкий.

Можливо, чоловік розмовляв із ледь помітним південним акцентом. Я хочу зазначити, що його слова зовсім не прозвучали двозначно. У них не було нічого непристойного. Це було просто незвично, позбавлено сенсу. Я не була тоді маленькою. Я і сьогодні не маленька. Як зараз, так і тоді, мій зріст — метр шістдесят сім. Хіба це мало? Зовсім ні, і я йому це сказала.

Чоловік підійняв обидві руки, повернув їх до мене долоньями, шкіра була загарбленою і чистою.

— Ні, зовсім ні. Звичайно. Ви не маленька. Ви — нормальна. Але ви достатньо маленька для мого фокуса. У вас правильні ноги, вузькі плечі. Мені потрібна нова асистентка. Ви схожі на людину, яка мені потрібна.

Ось і все, що він сказав.

Я спитала:

— Асистентка для чого?

Я не хотіла питати цього, але спитала. Я взагалі не збиралася вступати з ним у розмову, але ще за мить ми вже розмовляли.

Він сказав:

— Для моєї скрині. Фокус із розпилюванням юної діви. Мені потрібна асистентка, яку я буду розпилювати. Я — фокусник.

І раптом усі ці люди довкола зі своїми чипсами, пивом і цигарками кудись зникли, просто розчинилися у повітрі, а касирка втупилася у нас і промовила:

— Хто наступний?

От чорт.

— Хто наступний?

— Ви.

— Будь ласка, морозиво «Московське».

— Ще щось?

Я відповіла:

— Ні. Дякую. Вибачте. Більше нічого. Це все.

Я заплатила за своє морозиво. Старший чоловік досі стояв за моєю спиною, він був наполегливим і не відступав від мене ні на крок. Чоловік сказав:

— Можна мені вас трохи провести?

— Але спершу ви повинні заплатити, хіба ні?

— О, ні. Я не заправлявся. Побачив вас через вікно, коли проходив тут. Побачив і зрозумів, що ви — та, яку я шукаю. Тому я і зайшов досередини.

Касирка дивилася кудись повз нас. У її погляді не читалося жодної емоції, і хоч би що трапилося — вона нічим мені не допоможе. Касирка знову розгорнула